

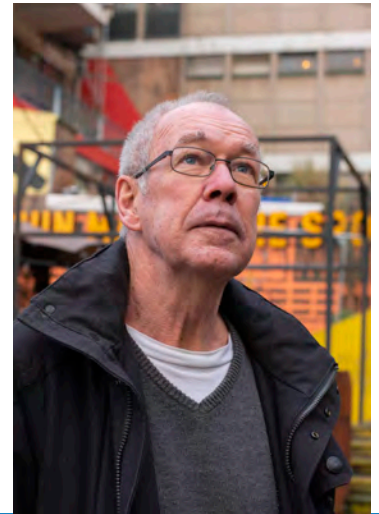

Zwartgeblakerd

Toespraak uitgesproken tijdens de opening van 'Zwartgeblakerd'

Hugo Bongers cultuurbestuurder

www.puntkomma.org
hugobongers@live.nl

Zwartgeblakerd en het vuurregiem

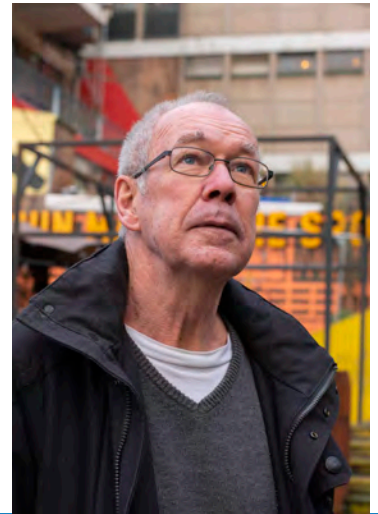
Bij het woord 'zwartgeblakerd' zien we in eerste instantie vuur voor ons, het alles verterende vuur dat slechts wat zwartgeblakerde en onbruikbare, stinkende resten achterlaat. Maar laten we vooral niet vergeten, dat vuur voor de mens eigenlijk iets positiefs is.

Al in de oudheid werd vuur beschouwd als een basiselement, samen met water, aarde en lucht een van de vier fasen van de oerstof. Uit die oerstof zou alle materie zijn opgebouwd. In deze natuurmystiek bestaat de wereld niet zonder vuur. Maar ook de geest is verbonden met het element vuur. De zonnevogel Fenix herrijst telkens gelouterd uit de as van het vuur; dat zich alsmaar herhalende proces staat in de mythologie voor de eeuwige wedergeboorte van de mens, voor zijn onophoudelijke geestelijke groei.

In 1987 publiceerde de Amsterdamse socioloog Johan Goudsblom, vorig jaar overleden, een boek dat hem direct wereldwijd bekend maakte: *Fire and Civilization*. In dit boek toont hij aan, dat vanaf prehistorische tijden de beheersing van vuur een van de basisvaardigheden van alle menselijke beschavingen is.

Vuurbeheersing is een universele menselijke eigenschap (en ook uniek voor de menselijke soort), want zonder vuur geen landbouw, geen gekookt voedsel, geen instrumenten, maar ook geen grootschalige oorlogen. De Industriële Revolutie zou niet mogelijk zijn geweest zonder de beheersing van vuur en wereldwijd wordt de meeste elektriciteit nog steeds opgewekt door het stoken van vuren.

Goudsblom stelt, dat de toenemende beheersing van vuur de mens dwong om steeds meer en steeds beter met anderen samen te werken. De noodzaak om de ons omringende natuur te bedwingen legde de mens dan ook een steeds grotere dwang op om zich aan te passen aan het 'vuurregiem'. Vuur zorgde voor een toenemende 'zelfdwang' van de mens en legde daarmee de basis voor ontwikkeling. Vuur dwong beschaving af.

vervolg: Zwartgeblakerd en het vuurregiem

Als vuur aan de basis staat van iedere menselijke beschaving, dan is het niet vreemd dat kunstenaars, cultuuronderzoekers bij uitstek, zich ook altijd bezig houden met de mogelijkheden en resultaten van vuurbeheersing. Dat blijkt al uit hun materiaalgebruik.

Een van de oudste tekenmaterialen van kunstenaars is houtskool, dat in een zuurstofarm milieu uit hout wordt gewonnen. Houtskool is nog steeds geliefd en veelgebruikt door zijn fluwelige tonaliteit. Kunstenaars bakken de met de hand geknede klei in heet gestookte ovens. Zij bewerken, smelten en smeden hun metalen in het vuur. Ze gieten het door vuur vloeibaar gemaakt brons in mallen en de resultaten daarvan, bronzen beelden, trotseren eeuwenlang de buitenlucht. De ambachtelijke omgang met houtskool, met metalen als brons en ijzer, met klei en keramiek, dat is wat kunstenaars aanspreekt. Kunst is, naast veel meer, een ambacht en het vuur staat onze ambachtslieden bij. Al tienduizenden jaren.

Maar vuur is in de kunst ook inhoudelijk van belang. Door de te verwijzen naar de sporen van vuur, rook, teer, roest wordt het verstrijken van de tijd zichtbaar gemaakt en worden sporen van eerdere generaties getoond. Vuur heeft geschiedenis en die geschiedenis is medebepalend voor onze actuele identiteit.

In de tentoonstelling Zwartgeblakerd tonen zes kunstenaars de positieve kanten van het vuur. Zwartgeblakerd is voor hen niet vies en vuil, maar opbouwend, betekenis scheppend. De werken gaan over geschiedenis, menselijkheid, beschaving, het verstrijken van de tijd en de invloed die dat heeft op de materialen en gereedschappen waarmee de mens zich omringt.

Hugo Bongers